

Lausunto pienten yritysten kirjanpito- ja tilinpäätössäännöksistä

Tämä lausunto on vastaus työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntöön 16.12.2008. Lausunnon määräajaksi oli asetettu 27.2.2009.

Lausunnon antaja, Talusteema on vuodesta 1999 lähtien ilmestynyt verkkolehti, joka on erikoistunut pienyrityksiin ja taloushallintoon. Se tuottaa tietoa laskenta- ja kirjanpitoasioista, yritysrahoituksesta, maksuliikenteestä, yritys-, henkilö- ja arvonlisäverotuksesta, työnantajavelvoitteista, tietojärjestelmistä, tietoliikenneasioista, yrittämisestä, yhtiölainsäädännöstä sekä pienten yritysten toimintaolosuhteista.

Talusteema ei ole vain pelkkä lehti. Verkossa lehden tuottaminen on kaksisuuntaista, jolloin emme puhu lukijoista vaan jäsenistä. Talusteeman jäsenet muodostavat verkkoyhteisön, jossa on vankkaa kokemusperäistä tietoa yrittämisestä ja yritysten taloushallinnosta. Tämä lausunto julkaistaan Talusteeman verkkosivuilla. Jäsenet voivat ottaa siihen kantaa verkkolehden keskustelufoorumeilla.

Lausunnon kirjoittaja on Talusteeman päätoimittaja, ekonomi **Lassi Mäkinen**, jolla on monipuolinen yritystoimintaan suuntautunut koulutustausta, lähes 40 vuoden työkokemus yritysten taloushallinnon ja tietotekniikan asiantuntija- ja johtotehtävistä sekä 28 vuoden kokemus yrittämisestä ja tästä ajasta 18 vuoden kokemus tilitoimialasta. Hän on julkaissut useita kirjanpidon oppikirjoja ja tuhansia lehtikirjoituksia sekä pitänyt satoja esitelmiä ja koulutuspäiviä.

Viimeiset kuusi vuotta lausunnon kirjoittaja on tehnyt systemaattista kassavirtalaskennan kehittämistyötä sekä käyttänyt näitä menetelmiä omien yritystensä taloushallinnossa. Vuosina 2004 – 2008 hän on pitänyt yhteensä 65 esitelmää tai koulutuspäivää, joista 29:ssä aiheena on ollut kassavirtalaskenta.

Kun tässä lausunnossa puhutaan nanoyrityksistä, tarkoitetaan alle 5 henkeä työllistäviä yrityksiä. Tätä suuremmat mikroyritykset työllistävät alle 10 henkeä, pienyritykset alle 50 henkeä, keskisuuret yritykset alle 250 henkeä ja suuryritykset alle 1.000 henkeä. Tätä suuremmat yritykset ovat megayrityksiä. Tällainen tarkka jako on tarpeen erikokoisten yritysten erilaisuuden tunnistamiseksi. Seuraava taulukko kertoo

näihin yrityskokoluokkiin kuuluvien yritysten lukumäärä-, henkilöstö-, palkka- ja liikevaihtotiedot:

Yritysten ja henkilöstön määrät, liikevaihto ja palkat yrityskokoluokittain

Yrityskokoluokka	Henkilöstö	Yritysten lukumäärä	Henkilöstön määrä	Liikevaihto 1.000 euroa	Palkat 1.000 euroa
Nanoyritys	0 – 4	272 294	285 752	39 363 177	4 219 946
Mikroyritys	5 – 9	18 669	119 263	21 253 586	3 505 760
Pienyritys	10 – 49	14 891	287 986	60 221 610	9 368 387
Keskisuuri yritys	50 – 249	2 420	243 462	64 734 412	8 713 549
Suuryritys	250 – 999	538	247 084	77 950 104	9 153 733
Megayritys	1.000 →	105	298 321	111 065 559	11 069 773
Yhteensä		308 917	1 481 868	374 588 448	46 031 148

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Seuraavaan taulukkoon on laskettu suhdelukuja näistä yrityskokoluokista:

Yritysten ja henkilöstön määrien sekä liikevaihdon ja palkkojen osuudet yrityskokoluokittain

Yrityskokoluokka	Henkilöstö	Yritysten lukumäärä	Henkilöstön määrä	Liikevaihto 1.000 euroa	Palkat 1.000 euroa
Nanoyritys	0 – 4	88,14 %	19,28 %	10,51 %	9,17 %
Mikroyritys	5 – 9	6,04 %	8,05 %	5,67 %	7,62 %
Pienyritys	10 – 49	4,82 %	19,43 %	16,08 %	20,35 %
Keskisuuri yritys	50 – 249	0,78 %	16,43 %	17,28 %	18,93 %
Suuryritys	250 – 999	0,17 %	16,67 %	20,81 %	19,89 %
Megayritys	1.000 →	0,03 %	20,13 %	29,65 %	24,05 %
Yhteensä		99,98 %	99,99 %	100,00 %	100,01 %

Lähde: Tilastokeskus, Yritysrekisterin vuositilasto 2007

Luvuista on havaittavissa nano-, mikro- ja pienyritysten suuri merkitys Suomen talouselämässä.

Lausuntopyynnössä esitettiin kahdeksankohtainen kysymyslista, jota tämä lausunto noudattaa. Lausunnossa pyydettiin arvioimaan ehdotettujen muutosten sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia. Lausunnossa tulee pyrkiä vastaamaan, keveneekö hallinnollinen taakka vai siirtyykö se mahdollisesti toisaalle, mitkä ovat muutosten käyttöönottokustannukset suhteessa hyötyihin sekä miten kirjanpidon ja tilinpäätöksen luotettavuus- ja laatuvaatimukset toteutuvat. Kaikki nämä otetaan huomioon seuraavassa lausunnossa. Lausunto etenee lausuntopyynnön kysymysten järjestyksessä ja lopussa on yhteenveto.

1) Miten arvioitte taloudellisen raportoinnin kokonaisuuden toimivuutta Suomessa? Mitä kehittämiskohteita näette?

Nano-, mikro- ja pienyryksissä kirjanpitolainsäädännön edellyttämä raportointi tehdään käytännössä vain siitä syystä, että kirjanpitolaki vaatii tekemään. Verohallinto ei enää käytä hyväkseen kirjanpitolainsäädännön mukaisia raportteja vaan veroilmoitusta varten laaditaan erilliset tuloverolaskelmat ja varallisuuslaskelmat.

Tilinpäätösasiakirjojen julkistamisesta on suurelle osalle nano-, mikro- ja pienyryksistä kilpailuhaittaa. Julkistaminen saattaa pahimmassa tapauksessa johtaa tällaisen yrityksen konkurssiin, kun suuri kilpailija saa tietoonsa yrityksen talouden heikot kohdat ja iskee niihin.

Nykyisillä kirjanpitolainsäädännön edellyttämällä raporteilla ei muutenkaan ole merkittävää käyttöä. Pankkeja ja muita velkojia kiinnostavat lähinnä kassavirrat, sillä tärkeintä velkojan kannalta on yrityksen maksukyky. Myös osakeyhtiön varojen jaossa keskeistä on se, että yhtiö ei ole maksukyvytön eikä tule varojen jakamisen vuoksi maksukyvyttömäksi.

Yritys voi hakeutua yrityssaneeraukseen siksi, että sitä uhkaa maksukyvyttömyys, ja se voidaan asettaa konkurssiin sillä perusteella, että se on pysyvästi maksukyvytön. Näissä asioissa ei tuloslaskelman voitolla tai tappiolla sekä taseen varojen enemmyydellä velkoihin nähden ole mitään käyttöarvoa. Nykyisistä tilinpäätösraporteista ei voida arvioida yrityksen maksukyvyttömyyttä muuten kuin yhtenä päivänä: tilinpäätöshetkellä.

Nano-, mikro- ja pienyritysten hallinnollista taakkaa voidaan keventää olennaisesti, jos suoriteperusteisesti lasketun tuloslaskelman, taseen, tilinpäätöksen liitetietojen ja toimintakertomuksen sijaan tilinpäätökseen sisällytetään vain maksuperusteisesti laskettu kassavirtalaskelma, joka kirjanpitolaissa on virheellisesti käännetty suomeksi muotoon rahoituslaskelma (cash flow = kassavirta).

Kassavirtaperusteinen tilinpäätös tulee sallia nano-, mikro- ja pienyrityksille mutta siitä ei saa tehdä pakolliseksi. Asiaa käsitellään tarkemmin tämän lausunnon kohdassa 6.

2) Miten arvioitte voimassaolevaa

- kirjanpitolakia,
- kirjanpitoasetusta,
- kauppa- ja teollisuusministeriön antamia kirjanpitoa koskevia asetuksia/päätöksiä, ja
- kirjanpitolautakunnan antamaa ohjeistusta?

Pyydämme arvioimaan nimenomaan säännösten toimivuutta ja sisältöä sekä säännösten noudattamisen helpoutta/vaikeutta. Perustelkaa näkemyksenne.

Kirjanpitolaki ja -asetus sekä kauppa- ja teollisuusministeriön antamat asetukset ja päätökset ovat pääsääntöisesti linjakkaita. Niissä säädetään paitsi tilinpäätöksestä myös juoksevasta kirjanpidosta. Ne sallivat sähköisen kirjanpidon. Niissä säädetään pääosin kirjanpidon periaatteista, jolloin kirjanpitoikäytäntö voi joustavasti muotoutua elinkeinoelämän ja kunkin yrityksen tarpeiden mukaisesti.

Suurimmat ongelmat em. säädöksissä ovat kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS) ja ammatinharjoittajien yhdenkertaista kirjanpitoa koskeva luku.

Kansainväliset tilinpäätösstandardit eivät koske nano-, mikro- ja pienyrityksiä muuten kuin sellaisessa tapauksessa, että yritys itse haluaa niitä noudattaa. Tällainen ”ei estettä, ei pakkoa” -periaate on oikeudenmukainen ja toimiva.

Ammatinharjoittajia koskeva kirjanpitolain luku on ongelmallinen kahdesta syystä: ammatinharjoittajan käsite on epäselvä sekä yhdenkertainen kirjanpito vaikeaa ja epäluotettavaa. Jos ammatinharjoittaja on sellainen, joka ei ole liikkeenharjoittaja, miksi pienet liikkeenharjoittajat eivät saisi noudattaa helpotettuja kirjanpito menettelyitä?

Tosiasiassa yhdenkertainen kirjanpito ei ole yksinkertaista ja helppoa. Sille ei ole vakiintuneita kirjanpitotapoja, ei opetusta, ei oppikirjoja eikä tietokoneohjelmia. Yleensä yhdenkertaista kirjanpitoa laativat amatöörit, sillä ammattilaiset eivät sitä osaa.

Käytännössä monet alkavat yrittäjät ovat saaneet kirjanpitonsa sekaisin tekemällä itse yhdenkertaista kirjanpitoa, minkä jälkeen yrityksen taloustilanteesta saadaan selko vain tekemällä koko kirjanpito uudelleen kahdenkertaisena.

Yhdenkertaista kirjanpitoa varten on jouduttu luomaan erilliset verolomakkeet ja ohjeet, mistä aiheutuu tarpeettomia kustannuksia Verohallinnolle.

Kirjanpitolautakunnan ohjeista ja lausunnoista ei ole yhtä positiivista sanottavaa kuin kirjanpitosäännöksistä. Ne eivät palvele nano-, mikro- ja pienyritysten kirjanpitojen laadintaa. Suurin syy tähän on se, että tietävästi lautakunnan varsinaisista jäsenistä ei kukaan tee päätyökseen tällaisten yritysten kirjanpitoja, jos tekee kirjanpitoja ollenkaan.

Kirjanpitolautakuntaa kiinnostavat lähinnä kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisohjeet. Kiinnostus on ollut niin vahvaa, että tämä on johtanut standardien soveltamiseen myös sellaisiin kirjanpitovelvollisiin, joilla ei ole mitään velvollisuutta tai halua noudattaa näitä standardeja.

Sen sijaan käytännöllisiä kirjanpitokysymyksiä koskeviin lausuntopyyntöihin lautakunta vastaa yleensä sekavasti, jos vastaa ollenkaan.

Onkin suositeltavaa olla noudattamatta sellaisia kirjanpitolautakunnan ohjeita ja lausuntoja, joista aiheutuu tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Yleinen harhaväite on, että kirjanpitolautakunta luo hyvää kirjanpitotapaa. Hyvä kirjanpitotapa syntyy käytännön kirjanpitotyössä. Kun usea kirjanpitäjä käyttää samaa menettelyä, eikä siitä ole kenellekään haittaa ja se vastaa kirjanpitolainsäädännön tarkoitusta, tällaisesta menettelystä tulee osa hyvää kirjanpitotapaa.

3) Mitä asiakokonaisuuksia/kohtia muuttaisitte kirjanpitovelvollisen työmäärän vähentämiseksi/aseman helpottamiseksi? Jaotelkaa ehdotuksenne juoksevaa kirjanpitoa sekä tilinpäätöstä koskeviin ehdotuksiin. Perustelkaa näkemyksenne, ottaen huomioon kirjanpidolle ja tilinpäätökselle asetettu luotettavuusvaatimus.

Suurin helpotus saavutetaan sallimalla kassavirtaperusteinen tilinpäätöksen laadinta. Juoksevan kirjanpidon osalta tämä on jo nykyisellään mahdollista.

Ammatinharjoittajan yhdenkertaisen kirjanpidon säännökset tulee korvata nano-, mikro- ja pienyritysten kassavirtaperusteisen juoksevan kirjanpidon ja tilinpäätöksen säännöksillä.

Maksuperusteisesti laaditussa tilinpäätöksessä ei ole tulkintaongelmia, joten se on esimerkiksi verotarkastuksen kannalta nykykäytännön mukaiseen tilinpäätökseen verrattuna huomattavasti luotettavampi tietolähde.

Maksuperusteen ja suoriteperusteen ero aiheuttaa vain tulokertymän vähäisen ajallisen siirtymän. Totaalikauden tulos ei maksuperusteeseen siirtymisen vuoksi muutu lainkaan. Maksuperusteeseen siirtymisestä ei aiheudu valtiolle verotulojen menetyksiä.

Maksuperusteen käyttäminen tilinpäätöksessä merkitsee sitä, että myös tuloslaskelma ja tase sekä niihin liittyvät muut raportit tulee korvata kassavirtalaskelmalla.

Kassavirtalaskelma antaa tiedon, miten hyvin yrityksen rahat ovat riittäneet. Maksuvalmiudella on keskeinen merkitys mm. osakeyhtiön varojen jakamisessa, yrityksen konkurssin asettamisessa sekä yrityssaneeraukseen hakeutumisessa. Kirjanpitolaki ei nykyisellään tue näitä muun lainsäädännön asettamia vaatimuksia.

Rahoittajat ja muut velkojat ovat kiinnostuneita yrityksen maksuvalmiudesta eivätkä samassa määrin kannattavuudesta ja vakavaraisuudesta. He haluavat tietää, kykeneekö velallinen maksamaan velkansa sovittuun aikataulun mukaisesti.

Verotuksen osalta on tärkeä huomata, että Verohallinto on jo monta vuotta sitten siirtynyt käyttämään tuloverolaskelmaa ja varallisuuslaskelmaa verotuksen toimitamisessa. Tuloslaskelmalla ja taseella ei enää ole mitään käyttöä yritysten ja yrittäjien verotuksen toimitamisessa, koska veroilmoituksen laskelmat ovat tilinpäätöslaskelmia yksityiskohtaisempia.

Jos kirjanpidon tilinpäätökseen sisällytetään vain kassavirtalaskelma, on verotuksessa nykysäännösten mukaan otettava huomioon ainakin poistot ja varastomuutokset.

Poistokäytäntö ja vaihto-omaisuushankintojen vähentäminen vasta myyntihetkellä on epäoikeudenmukaista. Nämä tavat haittaavat alkavia ja kasvavia yrityksiä. Myös konkurssitilanteessa yrityksellä on yleensä verosaamisia, kun otetaan huomioon konkurssipäivänä taseessa oleva käyttö- ja vaihto-omaisuus. Nämä erät jäävät lopullisesti verotuksessa vähentämättä, jos yritys menee konkurssiin.

Maksuperusteisesti laadittava kirjanpito ja pelkästään kassavirtalaskelman sisällyttäminen tilinpäätökseen vähentää oleellisesti nano-, mikro- ja pienyritysten hallinnollista taakkaa.

Ruotsissa hallinnollisista kustannuksista tehdyn selvityksen mukaan vuonna 2006 kirjanpito, sen perusteella laadittava tilinpäätös, sen tarkastaminen sekä vero- ja yhtiölainsäädännön mukaiset kirjanpitotietojen tiedonantovelvoitteet kattoivat 56 prosenttia kaikista hallinnollisista kustannuksista. Nano-, mikro- ja pienyrityksissä tämä luku on huomattavasti suurempi kuin keskimäärin.

Suomessa hallinnollisten kustannusten selvitystä ei ole tehty, mutta tilanteen voidaan olettaa olevan samankaltainen kuin Ruotsissa. Nano-, mikro- ja pienyritysten hallinnollisen taakan keventäminen on ajankohtaista nyt, kun yritykset ovat kansainvälisen finanssikriisin vuoksi taloudellisissa vaikeuksissa.

**4) Miten suhtaudutte tilintarkastusvelvollisuuteen? Tulisiko kaikkien mikroyri-
tysten osalta luopua tilintarkastusvelvollisuudesta? Mitkä olisivat muutok-
sen vaikutukset mielestänne? Perustelkaa näkemyksenne. (TTL 2:4 §:n mu-
kaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista
kriteereistä kirjanpitovelvollisella täyttyy: tase 100 000 e, liikevaihto 200 000
e, palveluksessa yli kolme henkilöä.)**

Suuri osa EU:n jäsenmaista on ottanut käyttöön maksimaalisen tilintarkastusva-
pauden. Suomen tilintarkastuslaista tuli kansainvälisesti tarkastellen liian tiukka.
Tiukkaa tilintarkastuspakkoa perusteltiin mm. harmaan talouden torjunnalla ja vi-
ranomaistarpeilla.

Harmaa talous syntyy siitä, että vilpilliset yritykset eivät noudata lakeja. Tilintar-
kastuspakko ei ole sellaisille yrityksille mikään ongelma. Rikolliset eivät noudata
lakeja, joten he eivät noudata tilintarkastuslakiakaan.

Ylikireät lait rasittavat vain rehellisiä yrityksiä. Niille pitäisi tarjota vapauksia eikä
pakkoja, koska ne ovat luotettavia ja maksavat veronsa. Vapaudet antaisivat re-
hellisille yrityksille kasvutilaa.

Tilintarkastajan perustarkoituksena on toimia yrityksen omistajien edusmiehenä.
Tämä tarkoitus hämärtyy, jos tilintarkastukseen liitetään viranomaisvalvontaa. Sitä
varten ovat olemassa verotarkastajat ja talousrikostutkijat.

Työnjaon pitää olla selkeä. Tilintarkastajan on nautittava yrityksen omistajien luot-
tamusta. Rehelliset omistajat haluavat yrityksensä toimivan lakien mukaisesti ja
tarvitsevat tämän asian arviointiin tilintarkastajaa, mutta heidän ei halua, että
tilintarkastaja paljastaa yrityksen asioita viranomaisille. He haluavat korjata mah-
dollisesti tehdyt virheet itse.

Maallikotilintarkastajista luopuminen on johtamassa siihen, että tilintarkastajista
tulee pula ja hinnat nousevat. Vaikka maallikotilintarkastajia on yleisesti moitittu
huonotasoisiksi, kukaan ei voi vakavasti väittää, että kaikki maallikot olisivat am-
mattitaidottomia tilintarkastajia. Monella maallikolla on vuosikymmenten kokemus
yritystoiminnasta ja talousasioiden hoitamisesta. Tilintarkastajapula lisää suurten

tilintarkastustoimistojen assistenttien määrää käytännön tarkastustyössä, joten amatöörien tilalle on tulossa noviiseja.

Tiukka tilintarkastuspakko on johtamassa tilintarkastuksen byrokratisoitumiseen. Tilintarkastajat täyttelevät lomakkeita ja ottavat jäljennöksiä tositteista, kun heidän pitäisi toimia tiedon tuottajina omistajille.

Tilintarkastuslain 4 §:n rajat on korotettava EU:n sallimiin enimmäismääriin.

5) Millä tavalla mikroyritysten taloudellisesta raportoinnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa vähennettäisiin tehokkaimmin? Luokitelkaa ehdotuksenne numerojärjestykseen siten, että aloitatte tärkeimmästä/vaikuttavimmasta ehdotuksesta.

Hallinnolliseen taakkaan liittyvät hallinnolliset kustannukset on ensin määriteltävä, että voidaan miettiä, mihin toimenpiteisiin kannattaa ryhtyä.

Yleensä hallinnollisella taakalla ymmärretään lainsäädännön aiheuttamien tiedonantovelvoitteiden täyttämistä. Kustannuksiin lasketaan mukaan ilmoituksen laadinnan lisäksi myös ilmoituksessa tarvittavien tietojen keruu. Niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat yrityksen itselleen keräämistä tiedoista, ei kuitenkaan lueta hallinnollisiin kustannuksiin.

Kirjanpidon osalta on otettava huomioon myös muita kuin edellä mainittuja kustannuksia.

Nano-, mikro- ja pienyritysten ilmoitusvelvollisuuden täyttämisenä vallitsee nykyisin tilanne, että taloushallinnon ammattilaisten päivät kuluvat viranomaisvaatimusten täyttämiseen eivätkä he pysty riittävästi palvelemaan yrityksen johtoa päätöksenteossa tarvittavan tiedon tuottamisessa. Tällöin hallinnollisena kustannuksena on otettava huomioon haitta, joka aiheutuu huonoista päätöksistä.

Tilinpäätösten julkistamisesta syntyy monelle yritykselle kohtuutonta kilpailuhaittaa, jota voidaan pitää hallinnollisena kustannuksena. Pieni yritys joutuu paljasta-

maan mahdollisesti ainoan toimipaikkansa tai ainoan tuotteensa taloustiedot, koska sen tilinpäätös sisältää vain ne, mutta suuren kilpailijan tilinpäätöstietoihin sisältyy useita toimipaikkoja ja tuotteita. Suuri kilpailija saa pienestä yrityksestä sellaista tietoa, jota tämä ei vastaavasti saa kilpailijastaan. Kilpailutilanne on epäoikeudenmukainen ja johtaa pienen yrityksen tappioon kilpailussa.

Hallinnollisen taakan vähentämiseksi tarvittavat toimet tärkeysjärjestyksessä:

1. Sallitaan nano-, mikro- ja pienyrityksille maksuperusteinen tilinpäätös, jossa ainoana raporttina on kassavirtalaskelma.
2. Luovutaan nano-, mikro- ja pienyritysten tilinpäätösten julkistamispakosta. Vapaaehtoinen julkistaminen tulee kuitenkin sallia.
3. Siirrytään nano-, mikro- ja pienyritysten kassavirtaperusteiseen tulo- ja arvonlisäverotukseen. Tämä mahdollistaa kuukausittain tapahtuvan oma-aloitteisen tuloverojen tilittämisen kausiveroilmoituksella ja näiden yritysten ennakkoverojärjestelmästä ja veroilmoituksista voidaan luopua.
4. Luovutaan nano-, mikro- ja pienyritysten tilintarkastuspakosta.

Valittavien toimenpiteiden tulee olla konkreettisia, jotta tuloksia saadaan aikaan nopeasti ja varmasti. Talousteeman edellä esittämät toimenpiteet ovat sellaisia. Ne koskevat suurinta osaa yrityksistä ja ensisijassa kaikkein pienimpiä yrityksiä, joilla taakka on suhteellisesti suurin. Näillä nano-, mikro- ja pienyrityksiin kohdistettavilla toimenpiteillä voidaan saavuttaa koko komission asettama 25 prosentin hallinnollisen taakan keventämistavoite.

- 6) Mikä on näkemyksenne kassaperusteisen kirjanpidon sisällöstä? Millaiset tilinpäätösvaatimukset asettaisitte kassaperusteiselle mikroyritykselle? (Kirjanpitolaki sallii kassaperusteisen kirjanpidon jo nykyisellään. Tilinpäätös tulee kuitenkin laatia suoriteperusteisesti. Arvonlisäverolainsäädäntö ei toisaalta anna yleistä mahdollisuutta tilittää arvonlisävero kassaperusteisten liiketapahtumien mukaan (AVL 15 §, suoriteperuste) ammatinharjoittajia lukuunottamatta (AVL 137 §).)

Kassavirtaperusteisen kirjanpidon perusratkaisut ovat pankkitilien tiliotteiden käyttäminen tositteina ja kirjausten tekeminen maksuperusteisesti. Raportointi käsittää vain kassavirtalaskelman.

Kassavirtaperusteinen tilinpäätös tulee sallia nano-, mikro- ja pienyrityksille mutta siitä ei saa tehdä pakolliseksi. Euroopan komissio on ehdottanut nano- ja mikrotason yritysten vapauttamista tilinpäätösdirektiivien soveltamisesta. Suomen kirjanpitolakiin tulee säätää näille yrityksille mahdollisuus valita kassavirtaperusteinen kirjanpito. Sama ”ei estettä, ei pakkoa” -periaate kuin IFRS-standardien soveltamisessa listaamattomiin yrityksiin sopii myös kassavirtaperusteisen kirjanpidon soveltamiseen.

Talousteeman kanta poikkeaa olennaisesti Suomen Taloushallintoliitto ry:n 17.11.2008 muistiossaan ”Yrityksen hallinnollisen taakan keventäminen” esittämästä kannasta, kun liitto ei nähnyt tilinpäätöksen maksuperusteisuudessa mitään myönteistä. Vaikka liitto on tätä ajatusta vastaan, se voisi kuitenkin sallia sen niille, jotka haluavat maksuperustetta käyttää.

Taloushallintoliitto väitti muistiossaan, että maksuperusteisuudesta ei koituisi juurikaan säästöjä, jos yritys käyttää sähköisiä menetelmiä kirjanpidossaan.

Kassavirtapohjaista kirjanpitoa voidaan laatia sähköisesti paremmin kuin tuloslaskentapohjaista kirjanpitoa, koska kassavirtakirjanpidon tosineineistona ovat tiliotteet, jotka ovat jo 1990-luvun alusta lähtien olleet saatavissa konekielisessä standardimuodossa. Sen sijaan ostolaskuista vain hyvin pieni osa saapuu sähköisesti ja niistäkin vain osa määrämuotoisina verkkolaskuina.

Taloushallintoliitto vetosi muistiossaan myös siihen, että maksukyvyyn ja kassanhallinnan takia on seurattava saamisia ja velkoja joka tapauksessa ja tämä tapahtuu kirjanpidon yhteydessä vähintään yhtä helposti kuin erikseen. Taloushallintoliitto väitti, että erillisenä saamisten ja velkojen seuranta aiheuttaa kaksinkertaisen käsittelyn.

Kassavirtapohjaisessa kirjanpidossa myyntisaamisten ja ostovelkojen seuranta ei aiheuta yhtään enempää kirjauksia kuin tuloslaskentapohjaisessa kirjanpidossa. Kassavirtalaskennassa laskut kirjataan kassasuunnitelmaan, koska niissä on tietoa tulevaisuuden maksutapahtumista. Tällöin saamiset ja velat saadaan eräpäivittäin jaoteltuina eikä vain yhtenä taselukuna.

Taloushallintoliiton muistiossa väitettiin, että maksuperusteinen kirjanpito näyttää parempaa tulosta, mitä heikompi yrityksen maksuvalmius on ja näin ollen yrittäjä saa väärää informaatiota kirjanpidostaan.

Kassavirtalaskennan ensisijaisena tarkoituksena on rahan riittävyyden eli maksuvalmiuden seuranta. Jos sitä käytetään tuloksen laskemiseen, voidaan eräänntyneet laskut helposti lisätä menoihin ennen tuloksen laskentaa. Maksuvalmiuden seuranta on yrityksen johtamisen kannalta tärkeämpää kuin kannattavuuden seuranta, koska vain maksukyvyttömyys voi aiheuttaa konkurssin ja maksukyky on yrityksen sidosryhmien kannalta tärkeämpi ominaisuus kuin kannattavuus.

Taloushallintoliiton kannanoton kirjoittajat eivät ole itse tehneet kassavirtaperusteista kirjanpitoa. Sen sijaan tämän lausunnon kirjoittaja on tehnyt noin neljäkymmenen vuoden ajan tuloslaskentaperusteista kirjanpitoa sekä usean vuoden ajan kassavirtaperusteista kirjanpitoa sekä kuuden vuoden ajan kehittänyt systemaattisesti kassavirtalaskennan menetelmiä.

Taloushallintoliiton mielipidettä on myös arvioitava siitä näkökulmasta, että liiton jäsentiltoimistot pelkäävät menettävänsä työtä, jos nano-, mikro- ja pienyritysten kirjanpitojen laadintaa helpotetaan. Tosiasiassa työ ei kuitenkaan vähene, sillä taloussuunnittelun ja -neuvonnan palveluille on riittävästi kysyntää. Nykyisin kirjan-

pidon raskas hallinnollinen taakka estää tilitoimistoja tarjoamasta näitä palveluja asiakkailleen.

Hallintomenettelyiden keventäminen merkitsee yritysten määrän ja yritysten koon kasvua, mikä lisää tilitoimistopalvelujen kysyntää. Maksukyvyystään huolehtivat yritykset ovat tilitoimistojen kannalta hyviä asiakkaita, koska ne pystyvät maksamaan tilitoimistolaskut oikea-aikaisesti eivätkä aiheuta luottotappioita.

Tätä lausuntoa koskevassa työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyynnössä on asiavirhe. Siinä väitetään, ettei arvonlisäverolainsäädäntö anna yleistä mahdollisuutta tilittää arvonlisävero kassaperusteisten liiketapahtumien mukaan ammatinharjoittajia lukuun ottamatta.

Arvonlisäverolain 137 §:ssä ja 143 §:ssä ei puhuta mitään ammatinharjoittajista vaan sanamuoto on seuraava: "... jolla on kirjanpitolain mukaan oikeus laatia maksuperusteinen tilinpäätös..." Tämä tarkoittaa sitä, että arvonlisäverolainsäädäntö sallii myynnistä suoritettavan veron kohdistamisen sille kalenterikuukaudelle, jonka aikana myyntihinta tai sen osa on kertynyt, ja vähennyksen kohdistamisen sille kalenterikuukaudelle, jolloin ostohinta tai sen osa on maksettu, jos kirjanpitolaki sallii maksuperusteisen tilinpäätöksen laatimisen.

Kirjanpitolainsäädäntöä uudistettaessa ei tarvitse olla huolissaan verolainsäädännöstä vaan kirjanpito-, osakeyhtiö- ja tilintarkastuslakiin tehtävät vähäiset muutokset riittävät keventämään nano-, mikro- ja pienyritysten hallinnollista taakkaa.

Kirjanpitolain 3 luvun 1 § ja 4 § on muutettava siten, että pieni kirjanpitovelvollinen saa sisällyttää tilinpäätökseensä ainoastaan maksuperusteisesti laaditun kassavirtalaskelman eikä tarvitse sisällyttää siihen muita asiakirjoja. Pienen kirjanpitovelvollisen raja-arvot on korotettava sellaisiksi, että kaikki nano-, mikro- ja pienyritykset mahtuvat niihin.

7) Tilinpäätöstietojen julkisuus. Mitä tietoja mikroyrityksen ja pienen yrityksen tilinpäätöksestä tulisi julkistaa?

Edellä kysymyksen 5 yhteydessä käsiteltiin tilinpäätöksen julkistamisesta aiheutuva hallinnollista taakkaa. Tilinpäätösten julkistaminen tulee tehdä vapaaehtoiseksi nano-, mikro- ja pienyrityksille.

Kirjanpitolain 3 luvun 9 § on muutettava sellaiseksi, että nano-, mikro- ja pienyritykseksi luettavan osakeyhtiön ei tarvitse ilmoittaa tilinpäätöstään ja toimintakertomustaan rekisteröitäväksi patentti- ja rekisterihallitukselle, mutta pienikin kirjanpitovelvollinen saa tällaisen ilmoituksen tehdä.

Osakeyhtiölain 20 luvun 23 § tulee muuttua sellaiseksi, että yhtiön negatiivista omaa pääomaa ei enää ilmoiteta kaupparekisteriin vaan maksukyvyttömyyden ukaaman yhtiön hallitus veloitetaan viipymättä laatimaan kassasuunnitelma ja kutsumaan yhtiökokous koolle päättämään mahdollisesta yrityssaneerauksen aloittamisesta.

8) Tulisiko konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden kytkös emoyhtiön voitonjakoon purkaa? (Ns. pienten konsernien ei tulisi jatkossa OYL-säännöksen perusteella laatia konsernitilinpäätöstä tilanteessa, jossa emoyhtiö ehdottaa voitonjakoa.)

Talusteema ei ota kantaa tähän kysymykseen.

Yhteenveto ehdotuksista

Talusteeman toimenpide-ehdotukset nano-, mikro- ja pienyritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi ovat tärkeysjärjestyksessä seuraavat:

1. Näille yrityksille sallitaan maksuperusteinen tilinpäätös, jossa ainoana raporttina on kassavirtalaskelma.

2. Näiden yritysten tilinpäätösten julkistamispakosta luovutaan.
3. Näissä yrityksissä siirrytään kassavirtaperusteiseen tulo- ja arvonlisäverotukseen.
4. Näiden yritysten tilintarkastuspakosta luovutaan.

Edellä lueteltujen toimenpiteiden vaikutukset ovat sekä yrityksille että valtiolle positiivisia. Toimenpiteet vähentävät merkittävästi sekä yritysten että valtion hallinnollista taakkaa.

Verohallinnon tuottavuus paranee, kun verotusmenettelyt yksinkertaistuvat, ja verotarkastustyö helpottuu, kun kirjanpidot on laadittu maksuperusteisesti.

Patentti- ja rekisterihallituksen tuottavuus paranee, kun sen ei enää tarvitse periä nano-, mikro- ja pienyritysten tilinpäätösasiakirjoja. Mahdollinen tilinpäätösasiakirjojen perintä kohdistuu tämän jälkeen pieneen osaan yrityksistä eli keskisuuriin, suuriin ja megatason yrityksiin. Tällaisia yrityksiä on vajaa prosentti koko yrityskannasta – vuonna 2007 yhteensä 3.063 yritystä. Näistä tilinpäätöksensä jättää julkistamatta arviolta vain muutama yritys, kun kaikkiaan tällä hetkellä tilinpäätöksensä on jättänyt julkistamatta yli 100.000 yritystä.

Tässä lausunnossa esitetyt ehdotukset sallivat uudenlaisten menetelmien käyttöönoton, mutta eivät pakota niihin. Yritykset voivat tämän vuoksi ottaa niitä käyttöön esimerkiksi silloin, kun ovat vaihtamassa tietojärjestelmiään tai siirtyvät tilitoimiston asiakkaaksi. Tällöin menetelmän käyttöönotosta ei aiheudu mitään lisäkustannuksia.

Hyötynä yritykset saavat laskentajärjestelmän, jossa tulevaisuutta tuottava kassasuunnittelu voidaan liittää saumattomasti menneisyyden tietoa tuottavaan kassakirjanpitoon. Tietoa voidaan tuottaa päiväkohtaisesti, koska tiliotteet ovat saatavissa pankeista päivittäin.

Tilitoimistoille päiväkohtaisuus merkitsee arvonlisäverotilitysten ja tilinpäätösten aiheuttamien ruuhkien poistumisen. Kun tiedot ovat tiliotteiden avulla heti kirjattavis-

sa, niitä selventäviä ostolaskuja ja käteiskuitteja voidaan pyytää ajoissa eikä vasta puolentoista kuukauden kuluttua, kun arvonlisäveron maksaminen on käsillä. Maksuperusteinen tilinpäätös on helppo tehdä, joten se ei aiheuta mainittavaa työpiikkiä tilikauden päättymisen jälkeen.

Maksuperusteinen kirjanpito on ehdottoman tarkkaa, sillä siitä puuttuvat arvionvaraiset erät, kuten esimerkiksi suunnitelmapoistot, ja laskennalliset erät, kuten esimerkiksi siirtosaamiset ja -velat.

Kirjanpidon laatuun vaikuttaa myös tuotettava tieto. Maksuvalmiudella on suuri merkitys yritystä perustettaessa, yrityksen toimintaa laajennettaessa, osinkoja maksettaessa, velkojien ja muiden sidosryhmien yritystä koskevissa arvioinneissa, yritysaneeraustarpeen arvioinnissa sekä konkurssiin asettamisessa. Kannattavuuden ja vakavaraisuuden merkitys näissä tilanteissa on huomattavasti vähäisempi.